

УДК 342.951:351.713(4+477)

УКРАЇНА ЯК СУБ'ЄКТ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКИХ МИТНИХ СТАНДАРТІВ

Биков І.О., аспірант
кафедри морського та митного права
Національний університет «Одеська юридична академія»

У статті досліджено актуальні тенденції та проблеми сучасних правовідносин у сфері реалізації європейських митних стандартів в Україні в контексті Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС.

Ключові слова: імплементація митного законодавства, митне право ЄС, митне право України, міжнародне митне право, наближення законодавства, адаптація законодавства, гармонізація законодавства, європейська інтеграція.

В статье исследованы актуальные тенденции и проблемы современных правоотношений в сфере реализации европейских таможенных стандартов в Украине в контексте Соглашения об ассоциации между Украиной и ЕС.

Ключевые слова: имплементация таможенного законодательства, таможенное право ЕС, таможенное право Украины, международное таможенное право, приближение законодательства, адаптация законодательства, гармонизация законодательства, европейская интеграция.

Bykov I.O. UKRAINE AS AN OBJECT OF LEGAL RELATIONSHIPS IN IMPLEMENTING OF THE EUROPEAN CUSTOMS STANDARDS

The article investigates current problems and modern trends of the legal relationships in the implementation of the European customs standards in Ukraine in the context of the Ukraine – European Union Association Agreement.

Key words: implementation of customs legislation, customs law of EU, customs law of Ukraine, international customs law, approximation of legislation, adaptation of legislation, harmonization of legislation, European integration.

Постановка проблеми. Правова інтеграція до ЄС є не менш складною, ніж політична чи економічна. Завданням України є поетапний перехід до європейських економічних, політичних та правових стандартів і їх реалізація. Економічна та політична інтеграція всередині самого ЄС не може не відобразитися на Україні як державі, яка ще не є членом ЄС. Але Угода про Асоціацію надає Україні ширші можливості співпрацювати з внутрішнім ринком Євросоюзу порівняно, наприклад, із третіми державами, які не мають таких угод. Угода про Асоціацію передбачає поступове й деякою мірою обмежене поширення свобод внутрішнього ринку ЄС на території України, хоча підписання такої Угоди про Асоціацію створює сприятливий клімат для економічного запровадження європейських економічних, соціальних та правових стандартів, що й актуалізує наше дослідження.

Ступінь розробленості проблеми. Треба відмітити, що окремі аспекти теми досліджувалися в роботах таких науковців: Андрійчука В., Висоцького А., Гончарук О., Денисова В., Додіна Є., Дубініна А., Єгорова О., Карабаш Н., Ківалова С., Кляна Ф., Коляди С., Кормича Б., Настюк В., Перепелкіна С., Примаченко Д., Сандровського К., Сіденка В., Мазура А., Мокія А., Федотова І., Філатова В. та інших. Однак питання реалізації митних стандартів в Україні, на нашу думку, потребує швидкого вирішення, оскільки має відповідати сучасним економічним та правовим реаліям. Тому існує необхідність підійти до розгляду окреслених питань у контексті підписання Угоди про асоціацію України та Європейського Союзу.

Метою статті є детальний аналіз положень чинного законодавства та наукової доктрини з питань реалізації митних стандартів ЄС в Україні. У статті розглянуто особливості й перспективи розвитку правовідносин України та ЄС у контексті реалізації митних стандартів ЄС в Україні.

Виклад основного матеріалу. З підписанням Угоди про асоціацію України та ЄС правовідносини у сфері реалізації митних стандартів ЄС у національному митному законодавстві вимагають не лише якісних змін, а й розробки концепції реалізації митних стандартів ЄС в Україні. На нашу думку, процес наближення національного митного законодавства до стандартів ЄС може бути реалізований через митне співробітництво України та ЄС.

Відповідно до постанови Верховної Ради України «Про приєднання України до Конвенції про створення Ради Митного Співробітництва 1950 року» від 19.06.1992 р. Україна приєдналася до Конвенції про створення Ради Митного Співробітництва (далі – РМС) 1950 р., преамбула якої декларує намагання забезпечити якомога вищий рівень погодженості й однаковості митних систем, а також поглиблене вивчення проблем, що виникають у ході розвитку й поліпшення митної техніки й митного законодавства. Це стало основою приєднання до стандартів, розроблених в рамках РМС.

З 1998 р. в Україні діє Стратегія її інтеграції до Європейського Союзу, основною метою якої є реалізація стратегічного курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу, забезпечення всебічного входження України в

європейський політичний, економічний і правовий простір та створення передумов для набуття Україною членства в Європейському Союзі.

05.10.2006 р. Україною було прийнято Закон «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про спрощення й гармонізацію митних процедур у зміненій редакції згідно з Додатком I до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур», який у редакції від 05.03.2011 р. остаточно надав Україні повноцінний статус договірної сторони Кіотської конвенції, що 15.09.2011 р. набула чинності для України.

Кіотська конвенція зобов'язує Україну застосовувати однакові міжнародні стандарти в роботі митних служб, у спрощенні та автоматизації митних процедур, а також передбачає перехід на використання електронних документів і створення електронних систем «єдиного вікна».

Вступ до СОТ почався з прийняттям Закону України «Про ратифікацію Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі». Це дало Україні можливості для стандартизації національного митного законодавства.

На думку К. Сандровського, прийняття певних євростандартів необхідне тому, що вони дадуть змогу підвищити рівень добробуту населення й допоможуть людині комфортно почувати себе в суспільстві, а не тому, що їх запровадження допоможе Україні якнайшвидше вступити до ЄС і євроінтегруватися. Вступ України до різноманітних організаційних структур Європи (це переважно стосується Західної Європи) можливий тільки тоді, коли вона досягне за своїми економічними й соціально-політичними показниками рівня країн Євросоюзу [1, с. 207–208].

Європейські стандарти можуть бути втілені в відносинах між різними країнами будь-якого регіону, а не тільки між європейськими, що на сучасному етапі не заважає Україні, перебуваючи поза європейськими організаційними структурами, запроваджувати чинні митні стандарти ЄС.

Систему митних стандартів ЄС складають загальні митні стандарти ЄС (установчі договори ЄС: Лісабонський договір про Європейський Союз (далі – ДЄС), Договір про функціонування Євросоюзу (далі – ДФЄС), Хартія основних прав Європейського Союзу, цінності ЄС, принципи права ЄС), договірні (міжнародні угоди, укладені під час імплементації положень установчих документів ЄС, міжнародні звичаї, що сформувалися в процесі діяльності ЄС, міжнародні угоди, укладені компетентними структурами ЄС з іншими суб'єктами міжнародного права, та рішення зобов'язального характеру, видані органами співробітництва, які створені на основі міжнародних угод ЄС), спеціальні (Модернізованій митний кодекс ЄС (далі – ММК ЄС), Комбінована номенклатура Європейського Союзу, Єдиний митний тариф (далі – ЄМТ), акти інститутів ЄС зобов'язального характеру в формі регламентів, директив, рішень, конвенцій, актів представників держав – членів, що засідають у Раді ЄС) та кореляційні митні

стандарти – акти інститутів ЄС рекомендаційного характеру в формі висновків, рекомендацій, кваліфікованих думок, рекомендаційні акти органів співробітництва, створених у рамках міжнародних договорів між ЄС та третіми країнами, рішення Суду ЄС та доктрина ЄС.

Крім того, важливим є те, що ані Конституція України, ані жодний акт національного законодавства не згадують акти міжнародних організацій, хоча, на нашу думку, їхнє значення важко переоцінити.

Для України забезпечення дії чинних митних норм ЄС є важливим у контексті поступового наближення національного митного законодавства України до стандартів ЄС та переходу на митне законодавство ЄС у майбутньому.

Закон України «Про дію міжнародних договорів в Україні» від 10.12.1991 р. установлював, що укладені й належним чином ратифіковані Україною міжнародні договори становлять невід'ємну частину національного законодавства України й застосовуються в порядку, передбаченому для норм національного законодавства. Виходячи з пріоритету загальноюльдовських цінностей та загальновищезначаних принципів міжнародного права, цей Закон був покликаний забезпечити непорушність прав і свобод людини, а також входження в систему правових відносин між державами на основі взаємної поваги до державного суверенітету й демократичних засад міжнародного співробітництва.

Вищевказані положення були конкретизовані та розширені Законом України «Про міжнародні договори» від 29.06.2004 р., відповідно до якого чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства.

Треба відмітити, що митні стандарти ЄС можуть бути реалізовані в Україні шляхом їх застосування національними судами. Тому національні суди можуть стати гарантами впровадження та реалізації митних стандартів ЄС в Україні.

На нашу думку, запровадження митних стандартів ЄС із власної ініціативи держави є більш складним процесом для України. Цікавою є думка К. Сандровського, який виокремив такі форми митного співробітництва України з іноземними державами та міжнародними організаціями: участь у багатосторонніх договорах; членство в міжнародних митних організаціях; укладення двосторонніх договорів про співробітництво та взаємодопомогу; фактичне дотримання загальноприйнятих норм і стандартів міжнародного митного права; забезпечення виконання зобов'язань за існуючими міжнародними договорами [1, с. 271–272].

Як зазначають С. Коляда та Н. Карабаш, стосовно Західної Європи слід було б прийняти більш реалістичну програму не інтеграції, а інтенсивного співробітництва в окремих галузях і напрямках виробництва. Більш широке та (що найголовніше) рівноправне співробітництво можливе лише тоді, коли українська економіка зможе виробляти в необхідній

кількості конкурентоспроможну продукцію [2, с. 19].

Адаптація законодавства України планується, з одного боку, із метою реформування національної правової системи в цілому відповідно до вимог європейських стандартів у рамках процесу правової адаптації України до положень сучасної європейської системи права (адаптація в широкому розумінні), а з другого – коли йшлося про узгодження чинного законодавства України зі стандартами ЄС, така адаптація розглядалася лише як один з етапів цього процесу (у вузькому розумінні) [3, с. 94].

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС відбулося в два етапи: перший – 21.03.2014 р. ЄС та Україна підписали політичні положення (преамбула, ст. 1, розділи I, II, VII) Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони; другий етап – 27.06.2014 р. головами держав та урядів 28 держав – членів ЄС та Україною підписано торговельно-економічні й галузеві положення (розділи III, IV, V, VI) Угоди про Асоціацію. 16.09.2014 р. Угода про Асоціацію була одночасно ратифікована Верховною Радою України та Європейським парламентом.

Угода про Асоціацію замінила собою Угоду про партнерство й співробітництво між Україною і ЄС. Угода про Асоціацію включає положення про поглиблену й всеохоплюючу зону вільної торгівлі, яка пов'язана з процесом наближення національного митного законодавства до стандартів ЄС.

На думку В. Настюка, основними напрямками розвитку митного законодавства, реалізація яких дозволить йому стати категорією правової держави відповідно до вимог євроінтеграції, є: забезпечення соціальної справедливості у сфері управління митною справою; забезпечення стабільності митного законодавства; вироблення загальновищезначних стандартів митної діяльності держави; надання вибору варіантів поведінки учасникам митних процесів; забезпечення належного митного контролю [4, с. 110]. Продовжуючи цю думку, Ф. Клян зауважує, що забезпечення соціальної справедливості в царині управління митною справою головним чином пов'язане з усебічним розширенням і поглибленням демократичної та гуманістичної природи митного законодавства України. Адже митно-правові норми покликані, крім іншого, забезпечити інтереси людини, її активність у зовнішньоекономічній і митній діяльності. Митне законодавство має слугувати людині, забезпечувати її права, свободи й інтереси в митній сфері. Звичайно, при цьому не слід забувати й про підвищення відповідальності митного права перед державою та суспільством, про те, що воно покликане бути ефективним інструментом у боротьбі з проявами контрабанди й порушеннями митних правил [5, с. 600].

Реалізація умов Угоди про Асоціацію, на нашу думку, може ініціювати не лише зміни до чинного Митного кодексу України, а й при-

йняття його в новій редакції, крім того, актуальною є розробка концепції наближення національного митного законодавства України до стандартів ЄС та її реалізація, результатом якої має стати повна відповідність національного митного законодавства стандартам ЄС, а в перспективі – перехід України на митне законодавство ЄС.

За допомогою митного регулювання будь-яка розвинута держава створює механізм, що пов'язує економічні інтереси національного господарства з процесами, які відбуваються у світовій економіці. Україна не повинна бути винятком у цьому плані [6, с. 54].

Для того, щоб установити, якою мірою кореспондують стратегічні завдання, що поставили перед нашою державою, і сучасна ідеологія формування митного законодавства, доречною є запропонована А. Мазуром категорія «митна ідеологія». Під цим поняттям науковець розуміє систему політичних та правових поглядів держави на певному етапі її розвитку щодо забезпечення економічної безпеки держави за допомогою заходів митно-тарифного й нетарифного регулювання. Таким чином, ідеологія формування митного законодавства на сучасному етапі являє собою систему політико-правових поглядів держави на нормативне забезпечення впровадження й практичного застосування митно-тарифних і нетарифних заходів реалізації її митної політики [7, с. 133].

Сучасне митне законодавство України повинне відповідати митним стандартам ЄС та його принципам, які мають відобразитися в національній митній політиці. Приймаченко Д. вбачає роль митної політики в максимальному полегшенні процедур, пов'язаних із міжнародною торгівлею, що має забезпечити їх сталій розвиток [8, с. 3]. Погоджуючись із такою позицією, додамо, що ефективність здійснення митної політики держави та пов'язаних із нею елементів торгівлі може бути підвищена за умови запровадження та дотримання Україною митних стандартів ЄС, які дозволять вивести національну економіку на новий рівень розвитку.

Мазур А. визначає митне регулювання як діяльність уповноважених органів державної влади з упорядкування митних і пов'язаних із ними відносин, що ґрунтуються на сучасних уявленнях про шляхи та напрямки розвитку митної політики держави, а також на відповідних міждержавних стандартах [9, с. 23]. Як влучно зазначає Б. Кормич, між способами регулювання митних відносин у рамках права ЄС та звичайного міжнародного публічного права можна виділити принципи відмінності [10, с. 13].

Висновки. Право ЄС є інтеграційним правом. Коли йдеться про міжнародні митні стандарти, під ними слід розуміти аспекти регулювання питань митного співробітництва між державами та визначення загальносвітових стандартів реалізації митної справи. Митні стандарти ЄС, як і система права ЄС у цілому, є наднаціональними регіональними нормами, обов'язковими для країн ЄС. Таким чином, інтеграція України до ЄС передбачає поступове та поетапне наближення націо-

нального митного законодавства до митних стандартів ЄС. Вважаємо, що наближення митного законодавства до стандартів ЄС є поетапним запровадженням конкретних процедурних та інших стандартів у національну систему законодавства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сандровский К. Международное таможенное право : [учебник] / К. Сандровский. – 3-е изд., стер. – К. : Общ-во «Знання», КОО, 2002. – 461 с.
2. Коляда С. Проблеми зміни митного законодавства в контексті євроінтеграції / С. Коляда, Н. Карабаш // Вісн. Акад. митн. служби України. – 2004. – № 1(21). – С. 18–23.
3. Перепьолкін С. Адаптація митного законодавства України в контексті європейської інтеграції / С. Перепьолкін // Митна справа. – 2009. – № 3. – С. 93–99.
4. Настюк В. Особливості методу правового регулювання митних відносин в умовах євроінтеграції / В. Настюк // Митна політика України в контексті європейського вибору. Проблеми та шляхи їх вирішення : матеріали наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 20–21 лист. 2003 р.) – Дніпропетровськ, 2003. – С. 109–111.

5. Клян Ф. Проблемні питання адаптації митного законодавства України до європейських норм і стандартів / Ф. Клян // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – К. : Ін-т держави і права НАН України, 2009. – Вип. 43. – С. 597–602.

6. Павленко Є. Специфіка інтеграції норм митного права в країнах Європейського Союзу / Є. Павленко // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 8. – С. 52–54.

7. Мазур А. Новітня ідеологія формування митного законодавства України / А. Мазур // Митна політика України в умовах інтеграції до світової спільноти : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. курсантів, студ. та молодих науковців (м. Дніпропетровськ, 14 квіт. 2006 р.). – Дніпропетровськ : Акад. митн. служби України, 2006. – С. 132–133.

8. Приймаченко Д. Міжнародний досвід реалізації митної політики: практика впровадження в Україні / Д. Приймаченко // Митна справа: Науково-аналітичний журнал. – Львів. – 2006. – № 5 (47). – С. 3–11.

9. Мазур А. Митне регулювання: європейський вибір та новий міждержавний стандарт / А. Мазур // Митна справа: Науково-аналітичний журнал. – Львів. – 2006. – № 5(47). – С. 17–23.

10. Кормич Б. Митне право ЄС як основа європейської інтеграції / Б. Кормич // Митна справа: Науково-аналітичний журнал. – Львів. – 2006. – № 5 (47). – С. 11–17.

УДК 347.73

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПОДАТКОВИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

Бліхар М.М., к. е. н.,
доцент кафедри конституційного та міжнародного права
Національний університет «Львівська політехніка»

У статті на основі чинного законодавства та наукового доробку вітчизняних дослідників розглянуто особливості податкових відносин у сфері інвестиційної діяльності.

Ключові слова: податкові правовідносини, інвестиційна діяльність, бюджетне інвестування, публічні фінанси, фінансово-інвестиційні правовідносини.

В статье на основе действующего законодательства и научного наследия отечественных исследователей рассмотрены особенности налоговых отношений в сфере инвестиционной деятельности.

Ключевые слова: налоговые правоотношения, инвестиционная деятельность, бюджетное инвестирование, публичные финансы, финансово-инвестиционные правоотношения.

Blikhar M.M. LEGAL REGULATION OF INVESTMENT ACTIVITY IN THE TAX LEGAL

The article, based on the scientific achievements of local scientists and the features of the current legislation tax relations in the field of investment.

Key words: tax legal, investment, budgetary investment, public finance, financial and investment relationship.

Постановка проблеми. Події, які відбуваються в нашій державі протягом останніх років, супроводжуються кардинальними змінами внутрішньополітичної ситуації й фінансовою кризою. Вони актуалізували проблематику пошуку ефективних ресурсів для зростання економічного потенціалу держави.

Реформування фінансово-правового регулювання інвестиційної діяльності стає нагальним завданням фінансового права, оскільки сучасна Українська держава повинна не тільки навчитися ефективно управляти публічними інвестиціями, а й створити інвесторам належні умови для регулювання цієї діяльності, а також гарантувати реальний захист інвестицій.

Мабуть, аксіомою є твердження провідних вітчизняних науковців про те, що нині розвиток економіки України потребує масштабного залучення інвестиційних ресурсів, а створення сприятливого інвестиційного клімату є одним із пріоритетів економічної політики держави. Тому серед важелів державної підтримки інвестиційної діяльності економічного характеру важливе місце посідає податкова політика. Зважаючи на це, вивчення й узагальнення теоретико-правових засад регулювання інвестиційної діяльності в податкових правовідносинах і формування на їхній основі практичних пропозицій щодо вдосконалення податкового регулювання всіх суб'єктів інвестиційної діяльності належать до основних